Időszaki kiállítás: Márkus Emília

2010/09/16 - 2011/06/07

[1] Kamarakiállítás **Márkus Emília** születésének 150. évfordulójára - A Színháztörténeti Tár olvasótermi folyosójának tárlóiban látható a Márkus Emília 150. születésnapja alkalmából készített kamarakiállítás.
Dr. Rajnai Edit, a Színháztörténeti Tár és a Restauráló Osztály munkatársai segítségével kivitelezett kiállítása tárgyának alapos és mély ismeretén és szeretetén alapul.A Márkus Emília portréinak, színpadi és civil alakjának felidézésére vállalkozó összeállítás és a hozzá választott mottó („...s látom magamat nem vénülve, hanem megifjodva”) a művésznői és a női „pálya” rendkívül érdekes és 2010-ben is figyelmet keltő, gondolatokat ébresztő aspektusait tárja elénk.

Nincs, nem is lehet szó a korszakos színésznő-idol teljes pályaívének, társadalmi hatásának és szerepének elemző és átfogó bemutatására, így a Nőt láthatjuk, a 150 év előtt született színésznőt, asszonyt, idős hölgyet, szerepeiben, magánéletében. S nemcsak fotókon, de az alakjára tervezett jelmezek rajzain, az emblematikus alakításait hírlelő színlapok soraiban, s levelek kézzel vagy géppel írt lapjain. A kiállítás idézetcíme is egy levélből való, amit a 28 esztendős Márkus Emma igazgatójának, Paulay Edének írt a Nemzeti Színház címére.

A hosszú (1860-tól 1949-ig tartott) életút, a megfutott tekintélyes (1877-ben kezdett és a még nyugdíjasként, 1932-t követően is igazán aktívan 1942-ig, majd még egy-egy szerepben 1947-ig folytatott) színi pálya képdokumentumai egy olyan asszonyt mutatnak nekünk, kései, identitásunkban sokszor bizonytalankodó utódoknak érzékletesen és hitelesen, aki hihetetlen magabiztossággal és tartással, erős hittel és akarattal, szerepének (családi és társadalmi szerepének, az eléje állított elvárásoknak és a lehetőségeknek, s színpadi szerepeinek is) betöltésével és ideál-funkciójának is vállalásával példát adhat mindenkinek kortól s nemtől is függetlenül.

A Színészeti Akadémiára 14 (!) esztendősen fölvételt nyert szombathelyi születésű kislány 17 évesen már a Nemzeti színház színpadán áll. Gyakorlatos színésznői szerepei (1875 és 1876 után) 1877. októberében teljes vértezetben előlép Júlia. Színészi öntudatának tökéletes birtokában indul a világ leghíresebb leány- és nőszerepeinek meghódítására és magára formálására.

S jönnek sorban a legendás alakítások. Ő a Csongor és Tünde első női címszereplője (1879), játszik Az ember tragédiája ősbemutatóján is (1883), aztán ő az első Noémi Jókai drámává írt Aranyembere mellett (1884). S az első Nóra magyar színpadon, Ibsen kedvence (1889), Shakespeare-nek is tetszhetett volna 17 szerepében mint, mondjuk, Ophelia, Cordelia, Viola, Desdemona, Kleopátra

vagy Lady Macbeth. A Bánk bán mindhárom nőalakját életre keltette. S pálya- és vetélytársával, Jászai Marival a Stuart Mária királynőit játszották. És A kaméliás hölgy, akinek „bőrébe”, jelmezébe 30 éven át bújhatott. És a Nagymama is Csiky Gergely darabjában.

A tinédzserből „szőke csoda”, fölülmúlhatatlan szecessziós szépségideál, érett asszony és idős hölgy, majd matróna lett. (Többszörös) feleség, családanya, nagymama. Társasági dáma, üzletasszony. Sokszorosan kitüntetett és méltatott, szeretett és végtelenül tisztelt alakja a színháztörténet, a kultúra évtizedeinek. Képzeljük csak bele magunkat a Szigligetitől okuló, szinte még gyermek színinövendék helyébe, s aztán az ünnepelt és imádott színpadi és szalon-szépség, Pulszky Károly feleségének báli ruháiba és bundáiba. S aztán gondoljuk csak el, mit is jelent egy (színész)nő életében az egymásra sorjázó évtizedek fordulónapjait megélni, a Nemzetiben már levetett szerepeit vidéki turnéin idős korban is újra s újrajátszani, s mi mindenre emlékezhetett a Nemzeti Színház 1928-tól örökös tagja, amikor 1946 után már nem léphetett föl a színházban.

Részese volt egy hosszú korszaknak, sőt, korszakoknak a magyar színház- és művelődés történetéből. Fogta Szigligeti és Paulay kezét, játszott a Nemzeti Színház nagyromantikus generációját követett második klasszikus nemzedékével. Lett a Nemzeti és az egész magyar színi élet három legnagyobb színésznője közül a legszeretetreméltóbb és kétségtelenül a legszebb (Jászai és Blaha Lujza mellett) a századvég sztárkultusz-építő időszakában, s lett azután, a Nemzeti Színházat 1937-ben nagy társadalmi és színházi pompával ünneplők között szinte rangidős – a díszelőadás szünetében vele, a csengő kacagású matrónával készült rádióinterjút, melynek riportere Gyula diák, Somogyváry Gyula volt, meghallgathattuk kiállításunk megnyitóján! – s még családjának ágaival-bogaival is beírta nevét kultúrhistóriánkba.

Nézzük a képeit, a színes jelmezterveket, a kézírásának betűit. Emlékezünk rá, Márkus Emíliára, akit mai kortársaink közül alig láthatott már bárki is. Emlékezünk rá és színészetére, alakjára, mert szükségünk van rá. Mert magunkra gondolunk úgyis az emlékezés közben.

Színháztörténeti Tár olvasótermi folyosója
2010. szeptember 16 - 2011. június 7.

Forrás webcím: http://193.6.201.226/kiallitasok/idoszaki-kiallitas-markus-emilia

Hivatkozások:
[1] http://193.6.201.226/sites/default/files/markus_szobor.jpg